

מתי וכיצד נוצרה "אירופה המזרחית"?

When and how was "Eastern Europe" invented?

סמינר מ"א וב"א

תשע"ה, יום ד', 16:00-20:00

ד"ר ורה קפלן

הקורס יתקיים ביום ד', בשעות: 16:00-20:00, בניין גילמן, חדר 362.א.
שעת הקבלה: יום א' 14:00-15:00 (ניתן לקבוע פגישות במועד אחר בתיאום מראש), בניין גילמן, חדר 471, טל. 6408202; 0544999217
 כתובת הדואר האלקטרוני: vera@post.tau.ac.il.

תיאור הקורס:

התפיסות הגיאופוליטיות המודרניות מתאפיינות בדרך כלל בראיית אירופה כיבשת המחולקת ל"אירופה המזרחית" ו"אירופה המערבית". במחצית השנייה של המאה ה-20 התגבשה הסכמה מסוימת לגבי הגדרתה של אירופה המערבית, אך טרם פסקו הוויכוחים על אודות הגבולות הגיאוגרפיים והמאפיינים התרבותיים של אירופה המזרחית.

בסמינר זה נחפש תשובות לשאלות המרכזיות עבור הדין סביב סוגיה זו. נברר כיצד התגבש המושג "אירופה המזרחית" בשיח המלומדים של סוף המאה ה-18, ובאיזה אופן השתקפו בו תפיסות של ציוויליזציה וברבריות. נבדוק מה היה טיב היחסים בין סנט-פטרסבורג, ורשה וקייב במאה ה-19; ננסה להסביר איזו מין ישות מדינית הייתה פולין הקונגרסאית, ומדוע התרחשו בה שתי מרידות גדולות בתקופה זו. כמו כן, נשאל כיצד תרמה המדיניות האנטי-פולנית של הצארים הרוסים במחצית השנייה של המאה ה-19 לעלייתה של הלאומיות האוקראינית דווקא, ואיך כל זה השפיע על התפתחות תפיסות הגזע בתרבות הרוסית האימפריאלית. לבסוף, נעקוב אחרי הופעתן של מדינות לאום במרחב המזרח-אירופאי לאחר מלחמת העולם הראשונה ונבחן כיצד התמודדו מדינות אלו עם בעיות פוליטיות ודמוגרפיות אשר נוצרו בעקבות המלחמה והמהפכה הרוסית של 1917.

Modern geopolitical perspectives are characterized, *inter alia*, by the vision of Europe as a continent divided into "Western" and "Eastern" parts. While a certain consensus was achieved in the second half of the 20th century regarding perceptions of Western Europe, there are still ongoing debates about the geographical borders and cultural characteristics of Eastern Europe.

In the framework of this seminar we will search for answers to questions that are pivotal for discussion on the phenomenon of Eastern Europe. In particular, we will examine in what way the concept of Eastern Europe appeared in the educated discourse of the late eighteenth century, and how it was connected to the notions of civilization and barbarism. Relations between St. Petersburg, Warsaw and Kiev in the 19th century will be another aspect of the study. We will try to explain the distinctive status of Congress Poland in the Russian empire, why two major uprisings took place there, how the anti-Polish policy of the Russian Tsars contributed to the rise of Ukrainian nationalism and what impact these developments had on the emergence of the concept of race.

דרישות הקורס:

1. נוכחות, קריאה שוטפת של חומר הלימוד והשתתפות בדיונים בכיתה.
2. במהלך הקורס – כתיבת עבודת רפרט ופרזנטציה בעל פה בכיתה. בסוף הקורס יש להגיש את העבודה בכתב; מועד ההגשה - לפי דרישות החוג. סך העמודים הכתובים למילוי חובה זו לא יעלה על 15 עמודים.
3. לתלמידים המבקשים לכתוב עבודה סמינריונית – אורכה של עבודה זו לא יעלה על 30 עמודים; מועד ההגשה של העבודה הסמינריונית – לפי דרישות החוג.

מרכיבי הציון הסופי: 70 % כתיבת עבודה, 30 % השתתפות בכיתה (כולל פרזנטציה בעל פה).

אתר הקורס:

לקורס ישנו אתר במסגרת ה Moodle (<http://moodle.tau.ac.il>) בו מצויים חומרי קריאה והמלצות לניתוח מקורות וכתיבת עבודות. הגישה אפשרית באמצעות סיסמת הכניסה האישית.

נושאים ורשימה לקריאה שוטפת:

1. מטרות הקורס והמושגים הבסיסיים.

קריאת חובה:

Larry Wolff, *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment* (Stanford: Stanford University Press, 1994), Introduction, 1-16.

Robin Okey, "Central Europe / Eastern Europe: Behind the Definitions," *Past and Present*, No. 137, *The Cultural and Political Construction of Europe* (Nov., 1992): 102-133.

2. להיכנס למזרח אירופה, לטייל במזרח אירופה, לצאת ממזרח אירופה

Larry Wolff, *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment* (Stanford: Stanford University Press, 1994), Chapter One, "Entering Eastern Europe: Eighteenth-Century Travelers on the Frontier," 17-49; Chapter Three, "Imagining Eastern Europe: Fiction, Fantasy, and Vicarious Voyages," 126-141.

George Vernadsky (ed.), *A Source Book for Russian History from Early Times to 1917*, vol. 2 (New Haven and London: Yale University Press, 1972):

- XII: 11 Catherine's letters to Grimm, 1774-1795, 408- 409;
- XII: 18 Prince de Ligne Concerning Catherine, Her Trip to The Crimea, and Potemkin, 418-421.

Nikolai Karamzin, *Letters of a Russian Traveller* (Oxford: Voltaire Foundation, 2003), 21-23, 115-117, 253, 256-267, 358-363, 370-374.

Derek Offord, *Journeys to a Graveyard: Perception of Europe in Classical Russian Travel Writing* (Dordrecht: Springer, 2005), 73-101.

3. מרחב העבדות? תלות, אלימות, ומרד באירופה המזרחית.

Larry Wolff, *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment* (Stanford: Stanford University Press, 1994), Chapter Two, "Possessing Eastern Europe: Sexuality, Slavery, and Corporal Punishment," 50-88.

George Vernadsky (Ed.), *A Source Book for Russian History From Early Times to 1917*, vol. 2:

- XII: 28 - 31, Estate-Owners' Instructions, 441-447.
- XII: 32, The Model Instruction of P.I. Rychkov, 1770, 447- 448.
- XII: 33, The Model Instructions of A.T. Bolotov, 1770, 449.
-

מיכאל קונפינו, "שאלות של השוואה: צמיתות רוסית ועבדות אמריקנית", *זמנים*, מס' 116 (2011): 6-17.

Marc Raeff, "Pugachev's Rebellion," in idem., *Political Ideas and Institutions in Imperial Russia* (Boulder: Westview Press, 1994), 234-268.

[Documents on Pugachev's rebellion] in Vernadsky (ed.), *A Source Book for Russian History From Early Times to 1917*, vol. 2, 454-459.

John T. Alexander, "Western Views of the Pugachov Rebellion," *The Slavonic and East European Review*, vol. 48, no. 113 (Oct., 1970): 520-536.

4. התפתחות הלאומיות במזרח אירופה: המקרה הפולני

Serhiy Bilenyk, *Romantic Nationalism in Eastern Europe: Russian, Polish, and Ukrainian Political Imaginations* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2012), Introduction, 1-14; Part One: "'From the Baltic to the Black Sea': Poland's Borders," 17-43, Part Two: "Reconsidering Nationality: Poland," 103-181.

"The Constitutional Charter of the Kingdom of Poland, November 15, 1815," "Alexander I's Addresses to the Polish Diet, March 15, 1818," and "The Declaration of the Revolution by the Polish Seim, December 20, 1830," in Vernadsky (ed.), *A Source Book for Russian History From Early Times to 1917*, vol. 2, 500-503, 534.

5. התפתחות הלאומיות במזרח אירופה: המקרה האוקראיני

Serhiy Bilenyk, *Romantic Nationalism in Eastern Europe: Russian, Polish, and Ukrainian Political Imaginations*, Part One: "'Russia's Italy'," or 'Between Poland and the Crimea': Ukraine's Borders," 71-100; Part Two: "Making One Nationality through the Unmaking of Others: Ukraine," 253-302.

6. הדילמות של האימפריה באירופה המזרחית

Faith Hillis, "Ukrainophile Activism and Imperial Governance in Russia's Southwestern Borderlands," *Kritika*, vol. 13, no. 2 (Spring 2012): 301-326.

Mikhail Dolbilov, "Russification and the Bureaucratic Mind in the Russian Empire's Northwestern Region in the 1860s," *Kritika*, vol. 5, no. 2 (Spring 2004): 245-271.

Darius Staliūnas, "Did the Government Seek to Russify Lithuanians and Poles in the Northwest Region after the Uprising of 1863–64?" *Kritika*, vol. 5, no. 2 (Spring 2004): 273-289.

Andreas Kappeler, "The Ambiguities of Russification," *Kritika*, vol. 5, no. 2 (Spring 2004): 291-297.

7. גזע, מדע ורפואה באירופה המזרחית

קריאת חובה:

Emese Lafferton, "Race, Science and Medicine in Central and Eastern Europe around 1900," *East Central Europe*, vol. 43, no. 1-2 (2016): 1-13.

Marina Mogilner, "Racial Psychiatry and the Russian Imperial Dilemma of the "Savage Within," *East Central Europe*, vol. 43, no. 1-2 (2016): 99-133.

Keely Stauter-Halsted, "Bio-politics between Nation and Empire: Venereal Disease, Eugenics, and Race Science in the Creation of Modern Poland," *East Central Europe*, vol. 43, no. 1-2 (2016): 134-160.

Eugene M. Avrutin, "Racial Categories and the Politics of (Jewish) Difference in Late Imperial Russia," *Kritika*, vol. 8, no. 1 (2007): 13-40.

8. הגירה מאירופה המזרחית, הגירה באירופה המזרחית: לאן ומדוע?

Tara Zahra, "Travel Agents on Trial: Policing Mobility in East Central Europe, 1889–1989," *Past and Present*, no. 223 (May 2014), 161-193.

John Hope Simpson, "The Refugee problem," *International Affairs*, vol. 17, no. 5 (Sep.-Oct. 1938): 607-628.

Nick Baron and Peter Gatrell, "Population Displacement, State-Building, and Social Identity in the Lands of the Former Russian Empire, 1917-23," *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, vol. 4, no. 1 (Winter 2003): 51-100.

9. התרסקות האימפריות והופעתן של מדינות לאום באירופה המזרחית

Mark von Hagen, "I love Russia, and/but I want Ukraine, or How a Russian General Became Hetman of the Ukrainian State, 1917-1918," *Journal of Ukrainian Studies*, vol. 29, no. 1-2 (Summer 2004): 115-148.

Rudolf Kučera, "Exploiting Victory, Sinking into Defeat: Uniformed Violence in the Creation of the New Order in Czechoslovakia and Austria, 1918–1922," *The Journal of Modern History*, vol. 88, no. 4 (2016): 827-855.

Sam Johnson, "‘Communism in Russia Only Exists on Paper’: Czechoslovakia and the Russian Refugee Crisis, 1919-1924," *Contemporary European History*, vol. 16, no. 3 (Aug., 2007), 371-394.

10. השיעור המסכם

Andreas Kappeler, Mark von Hagen, Yaroslav Hrytsak, Frank Sysyn, "Debate: Eastern Europe in World History and Politics. 1914-2014," *New Eastern Europe*, 2014, (5), 54-62.

ביבליוגרפיה:

מקורות ראשוניים:

Karamzin, Nikolai, *Letters of a Russian Traveller* (Oxford: Voltaire Foundation, 2003).

Simpson, John Hope, "The Refugee problem," *International Affairs*, vol. 17, no. 5 (Sep.-Oct. 1938): 607-628.

Vernadsky, George, (ed.), *A Source Book for Russian History from Early Times to 1917*, vol. 2 (New Haven and London: Yale University Press, 1972), 408-409, 441-449, 454-459, 500-503, 534.

מקורות משניים:

קונפינו, מיכאל, "שאלות של השוואה: צמיתות רוסית ועבדות אמריקנית", *זמנים*, מס' 116 (2011): 6-17.

Alexander, John T., "Western Views of the Pugachov Rebellion," *The Slavonic and East European Review*, vol. 48, no. 113 (Oct., 1970): 520-536.

Avrutin, Eugene M., "Racial Categories and the Politics of (Jewish) Difference in Late Imperial Russia," *Kritika*, vol. 8, no. 1 (2007): 13-40.

Baron, Nick and Gatrell, Peter, "Population Displacement, State-Building, and Social Identity in the Lands of the Former Russian Empire, 1917-23," *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, vol. 4, no. 1 (Winter 2003): 51-100.

Bilenky, Serhiy, *Romantic Nationalism in Eastern Europe: Russian, Polish, and Ukrainian Political Imaginations* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2012).

Dolbilov, Mikhail, "Russification and the Bureaucratic Mind in the Russian Empire's Northwestern Region in the 1860s," *Kritika*, vol. 5, no. 2 (Spring 2004): 245-271.

Hagen von, Mark, "I love Russia, and/but I want Ukraine, or How a Russian General Became Hetman of the Ukrainian State, 1917-1918," *Journal of Ukrainian Studies*, vol. 29, no. 1-2 (Summer 2004): 115-148.

Hillis, Faith, "Ukrainophile Activism and Imperial Governance in Russia's Southwestern Borderlands," *Kritika*, vol. 13, no. 2 (Spring 2012): 301-326.

Johnson, Sam, “‘Communism in Russia Only Exists on Paper’: Czechoslovakia and the Russian Refugee Crisis, 1919-1924,” *Contemporary European History*, vol. 16, no. 3 (Aug., 2007), 371-394.

Kappeler, Andreas, “The Ambiguities of Russification,” *Kritika*, vol. 5, no. 2 (Spring 2004): 291-297.

Kappeler, Andreas, Mark von Hagen, Yaroslav Hrytsak, Frank Sysyn, “Debate: Eastern Europe in World History and Politics. 1914-2014,” *New Eastern Europe*, 2014, (5), 54-62.

Kučera, Rudolf, “Exploiting Victory, Sinking into Defeat: Uniformed Violence in the Creation of the New Order in Czechoslovakia and Austria, 1918–1922,” *The Journal of Modern History*, vol. 88, no. 4 (2016): 827-855.

Lafferton, Emese, “Race, Science and Medicine in Central and Eastern Europe around 1900,” *East Central Europe*, vol. 43, no. 1-2 (2016): 1-13.

Mogilner, Marina, “Racial Psychiatry and the Russian Imperial Dilemma of the ‘Savage Within,’” *East Central Europe*, vol. 43, no. 1-2 (2016): 99-133.

Offord, Derek, *Journeys to a Graveyard: Perception of Europe in Classical Russian Travel Writing* (Dordrecht: Springer, 2005).

Okey, Robin, “Central Europe / Eastern Europe: Behind the Definitions,” *Past and Present*, No. 137, *The Cultural and Political Construction of Europe* (Nov., 1992): 102-133.

Raeff, Marc, “Pugachev’s Rebellion,” in idem., *Political Ideas and Institutions in Imperial Russia* (Boulder: Westview Press, 1994), 234-268.

Stauter-Halsted, Keely, “Bio-politics between Nation and Empire: Venereal Disease, Eugenics, and Race Science in the Creation of Modern Poland,” *East Central Europe*, vol. 43, no. 1-2 (2016): 134-160.

Staliūnas, Darius, “Did the Government Seek to Russify Lithuanians and Poles in the Northwest Region after the Uprising of 1863–64?” *Kritika*, vol. 5, no. 2 (Spring 2004): 273-289.

Wolff, Larry, *Inventing Eastern Europe: The Map of Civilization on the Mind of the Enlightenment* (Stanford: Stanford University Press, 1994).

Tara, Zahra, “Travel Agents on Trial: Policing Mobility in East Central Europe, 1889–1989,” *Past and Present*, no. 223 (May 2014), 161-193.